

Esitelmiä

Talouspolitiikka ja vuoden 1993 budjettiesitys*

IIRO VIINANEN

Talouselämä yllätti Suomen kansantalouden 1990-luvulle siirryttyä. Nyt voimme todeta, että tipahdimme kuiluun yhtäkkiä ja paljon syvemmälle kuin osasimme pahimmissa painajaisissamme ennakoita.

Suomen laman laukaisivat kansainvälinen suhdannetaantuma, Neuvostoliiton romahtaminen ja kotimainen ylivelkaantuminen, jotka pysäyttivät nopeasti kokonaiskysynnän ja tuotannon. Laman syvyyden on yhtä lailla aiheuttanut 1980-luvun lopun holtiton luottoekspansio ja kotimarkkinoiden ylikuumeneminen ylimoitettuine kustannuskehityksineen, joka sai aikaan vaihtotasevajeen repeämisen ja sen myötä korkeiksi kohonneet reaalikorot.

Vaihtotaseen tilanne on yhä huolestuttava. Vaihtotasetilanne kohentuu liian hitaasti, vaikka vienti on vahvassa kasvussa ja kotimaisen kysynnän jyrkkä lasku jarruttaa tuntuvasti tuontia.

Viennin elpymisestä huolimatta kotimaiset korot ovat jääneet tappavan korkeiksi. Tähän vaikuttavat vaihtotasevajeen sekä kansainvälisten korkojen korkeuden ja poliittisen epävarmuuden ohella keskeisesti julkisen talouden nopeasti kasvavat velanottotarpeet. Nimenomaan julkisen velkaantumisen vakavuutta ei meillä vielääkään oteta riittävän tosissaan.

Varsin realistisena uhkana on, että Suomen kansantalous joutuu julkisen velanoton ja korkotason noidankehään, joka pitkittää lamaa.

* Kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa Helsingissä 8. 9. 1992 pidetty esitelmä.

Kunpa edes tämä tosiasia uskottaisiin ajoissa. Julkisen talouden rahoitustarpeet kasvavat edelleenkin verokertymien supistuessa ja työttömyysmenojen kasvaessa. Julkinen velanotto pitää kotimaiset korot korkealla. Korkeat korot pitävät kysynnän lamassa. Kotimaisen kysynnän lama kasvattaa konkurssseja, konkurssit pankkien luottotappioita ja työttömyyttä, mikä puolestaan lisää julkisen talouden rahoitustarpeita. Tällä tavoin kierre vie yhä syvemmälle lamaan.

Viennin kasvun kautta ulos noidankehästä

Viime kuukausina on ääntä korotettu kotimarkkinoiden elvyttämisen puolesta. Kotimaiseen kysyntään on haluttu pumpata jostakin ihmelähteestä lisää voimaa ikäänkuin orastavan viennin nousun vastapainoksi. Näissä puheenvuoroissa on jäänyt talouden rakenteellinen muutos kuitenkin huomioon ottamatta.

Laman aikana supistunut kotimainen kysyntä on osa välttämätöntä rakenteellista sopeutumista. Valitettavasti kysynnän supistuminen eli elintason lasku ei voi tapahtua kivuttomasti. Sen on kuitenkin vääjäämättä tapahduttava, sillä emme enää yksinkertaisesti pysty ylläpitämään korkeaa, 1980-luvun lopun kulutustasoa, joka tuolloinkin rahoitettiin velkaantumalla.

Kotimaisen kysynnän supistumista tasapainottaa viennin kasvu, mutta tätä kautta syntyy kovin hitaasti uutta työllisyyttä ja kotimaista

tulonmuodostusta. Tuonnin supistuminen tuo myös vähitellen lisää tilaa kotimaiselle tuotannolle ja työllisyydelle. Viennin kasvun ja tuonnin supistumisen kautta tapahtuva tasapainotumisprosessi on ollut käynnissä jo viime vuoden kesästä lähtien. Tässä ovat auttaneet sekä monet hintakilpailukykyä tukeneet toimenpiteet että yritysten suoranainen pakko etsiä uusia markkinoita.

Supistunutkin kotimainen kysyntä on kuitenkin lähes viisinkertainen viettiin verrattuna. Kestää hyvän aikaa ennen kuin viennin kasvuaikutus voi muodostua niin suureksi, että se ylittää kotimaisen kysynnän supistumisen. Vuonna 1991 kokonaisvientiiä heikensi yleisen kansainvälisen taloustaantumun lisäksi perinteisen idänviennin supistuminen kolmasosaan entisestään. Länsimarkkinoiden kasvunäkymät ovat vuoden 1992 kesällä muuttuneet lisäksi entistä epävarmemmiksi.

Viime vuosikymmenellä viennin ja teollisuustuotannon osuudet kansantuotteesta supistuivat jopa 10 BKT-prosenttiyksikköä, mikä onkin nykyisen lamakuilumme syvyyden perimmäinen syy. Tämä vinoutuma on nyt korjattava, eikä sitä voi tehdä laskemalla liikkeelle seteleitä tai mil-lään muullakaan ihmetempulla.

Reaalitulosten väheneminen ja sietämättömäksi kohonnut reaalkorko on pakottanut korjaamaan myös noususuhdanteessa hallinnasta ryöpsähtänyttä ylivelkaantumista. Kulutuksen sijasta maksetaan nyt velkoja pois, jos pystytään. Kotitalouksilla velkaantumisasaste kääntyi alaspäin jo v. 1989, mutta yrityssectorilla velkaantumisen huippu osui vuoteen 1991.

Julkisten menojen kasvu pehmentää mutta myös pitkittää lamaa

Kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainotomutta ovat pitkittäneet suuret ja kasvavat julkiset menot. Ne ovat 1990-luvun alkuvuosina kasvaneet eräiltä osin jopa rajusti. Valtion kasamenot lisääntyivät viime vuonna reaalisesti yli 14 prosenttia ja tänä vuonnakin kasvu näyttää pankkien poikkeuksellisen tuen takia yltävän noin 13 prosenttiin. Ilman näitä päädyttäisiin 4,5 prosenttiin.

Kasvu on tähän mennessä suurelta osin aiheutunut työttömyysmenojen ja korkomenojen noususta. Viime vuosikymmenen lopulla päätettiin myös luvattoman monista parannuksista sosiaalisissa turvajärjestelmissä. Poliittisia päätöksiä tehtiin huolehtomina huomisesta. Näiden uudistusten laskut ovat langenneet maksettaviksi viiveellä. Viimeistään nyt onkin pakko kysyä, onko Suomella varaa nykyisen tasoiisiin sosiaaliturva- ja toimeentulojärjestelmiin.

Oma, määrällisesti sängen huomattava muttei valitettavasti vielä kokonaan arvioitavissa oleva ongelmansa julkiselle taloudelle on aiheutunut pankkien tilanteesta. Yksinkertainen tosiasia kuitenkin on, että Suomella ei ole varaa avoimeen pankkikriisiin, ja tämän torjumiseksi julkinen valta on joutunut sitoutumaan varsin suuriin pääomasijoituksiin.

Huikkeen nopea julkinen velkaantuminen merkitsee monenlaisia ongelmia. Kohoavien korkojen ja markkinajäykkyysien kautta yksityisen sektorin velansanti- ja investointimahdollisuudet kaventuvat. Moni suomalaisyritys on jo nyt joutunut toden teolla etsimään rahoitusta kansainvälisiltä markkinoilta, kun valtio on käynyt imemässä Suomi-kiintiöt miltei tyhjiksi.

Julkisen velan mukana kasvavat myös julkiset korkomenot, mikä merkitsee alunperin suhdanneperäisen ongelman muuttumista rakenteelliseksi. Jo ensi vuonna valtion velan korot ylittävät selvästi esimerkiksi kaikki maanpuolustuksen tai maatalouden menot. Muutaman vuoden kuluttua valtion menoissa on kolme pääkohdetta: sosiaali- ja terveydenhuolto, opetustoimi ja korkomenot. Uhkakuva on, että vuosikymmenen puolivälissä kansakunta käyttää valtion velan korkoihin eli tulonsiirtoihin lähinnä ulkomaisille rahoittajille yhtä paljon kuin opetukseen, tutkimukseen ja tieteeseen.

Tie tasapainoon

Valtion ja julkisen sektorin taloudellisen tasapainon palauttaminen on mahdollista periaatteessa kolmea tietä. Voidaan ajatella, että ta-

louskasvua vauhdittamalla kasvatetaan myös veropohjia ja verokertymiä sekä vähennetään työttömyysmenoja. Voidaan myös keskittyä veroasteiden nostamiseen, millä saadaan myös lisättyä verokertymiä, mutta samalla saatetaan heikentää veropohjien kehitystä. Ja kolmanneksi voidaan operoida menoja supistamalla, vaikka samalla vähennetään myös kotimaista kysyntää ja tätä kautta heikennetään työllisyyttä.

Näistä keinoista kestävän talouskasvun saavuttaminen on tietenkin tervein tapa. Se ei kuitenkaan yksinään riitä palauttamaan julkisen talouden tasapainoa. Joka tapauksessa tarvitaan varsin perusteellista uudelleenarviointia myös menojen karsimiseksi tulevinakin vuosina. Mitä nopeammin se tehdään, sitä vähemmällä selvittää.

Talouskasvun vauhdittaminen kestäväällä pohjalla onkin ollut hallituksen talouspolitiikan keskeisin tavoite. Yritysten pakollisten maksujen alentaminen, verotuksen rakenteen kehittäminen, viime syksyn devalvaatio ja siihen liitynyt palkkojen jäädyttäminen ovat parantaneet teollisuuden hallintakilpailukykyä tänä vuonna jopa yli viidenneksen ja sen ennakoidaan paranevan edelleen myös ensi vuonna. Tänään tehty päätös markan kelluttamisesta merkitsee uutta devalvaatiota ja hintakilpailukyvyyn tuntuvaa lisäparantumista. Kotimaista kysyntää tehty päätös lyhyellä tähtämellä kuitenkin heikentää.

Talouden kehitys jyrkän kaksijakoista

Talouspolitiikan avainkysymys on, milloin vienti ja vientiteollisuus saavat taakseen niin paljon kasvuvoimaa, että tämä kehitys sysää liikkeelle investointeja ja puhalttaa myös suljettuun sektoriin uutta eloa. Ovathan mm. pk-teollisuus, rakennustoiminta ja suuri osa kaupasta tällä hetkellä melkoisissa vaikeuksissa, mikä on heijastunut valitettavan konkreettisesti myös kohonneissa työttömyyslukuissa.

Kotimaan sektorin tila onkin kokonaisuutena hyvin huolestuttava ja sen kasvuun tulisi saada oikeastaan kahdestakin syystä lisää ponttia. Ensinnäkin, kotimaan sektorin ongelmat pitävät yllä korkeata työttömyyttä, rapauttavat

veropohjaa ja viivyttävät kotimarkkinayritysten saattamista tarvittavaan eurokuntoon.

Toiseksi, nykyinen pankkikriisi johtuu suurelta osin juuri kotimarkkinasektorin ahdingosta. Monet suljetun sektorin yritykset velkaantuivat viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla runsaasti. Kun niiden volyyymi- ja hintakehitys on ollut sitemmin katastrofaalisen huono, useiden yritysten velanhoitokyky on käytännössä romahtanut. Tulokset ovat näkyneet rahalaitosten järjestelemättömien luottojen nopeana kasvuna.

Miten talouspolitiikalla olisi sitten mahdollista vastata kotimaan sektorin edistämistä koskeviin haasteisiin? Vaikka aktiiviset toimet ovat valtiontalouden nykytilan vuoksi rajalliset, ainakin yhtä tärkeitä on välttää ratkaisuja, jotka pahentavat ja syventävät kriisiä. Eri tahoilta kuuluu varsin kummallisiakin ehdotuksia talouspolitiikan täyskäännökseksi.

Nyt päätetty markan kelluttaminen on tässä suhteessa ongelmallinen, koska se ilmeisesti ainakin aluksi lyö kotimaan sektoria kovalla kädellä. Samalla pankkikriisi väliaikaisesti vaikeutuu entisestään. Markan devalvoituminen kuitenkin merkitsee käynnissä olevan kansantalouden rakennesopeuttamisen nopeutumista.

Lamakipurjen lääkkeeksi on tarjottu myös inflaatiota, joka on naamioitu sanan huonon maineen vuoksi nyttemmin setelirahoituksen kaapuun. Tätä keskustelua ylläpitävät ammattiyhdistysjohtajat haluavat tahallaan väistää keskustelua työajan lisäämisestä tuonnin kanssa kilpailevan tuotannon kilpailukyvyyn palauttamiseksi. He unohtavat tietoisesti inflaation vaikutuksen korkotasoon. He tuntevat käsittämättömän kaipuuta vanhaan malliin, jossa pankankorotuksilla ruokittiin inflaatiota ja devalvaatioilla korjattiin rapautunutta kilpailukykyä. Tuo malli ei kuitenkaan enää toimi tämän päivän eikä varsinkaan huomisen Euroopassa.

Investointien elpyminen kestää aikansa

Viimeaikaisessa keskustelussa on alkanut esiintyä tavan takaa pohdintoja siitä, miten teolli-

suuden investoinnit olisi mahdollista saada pikaisesti liikkeelle. Investoinnithan toisivat sekä rakennustoiminnalle että metalliteollisuudelle kaivattuja uusia tilauksia ja piristäisivät välillisesti suurta osaa pienestä ja keski-suuresta ali-hankintateollisuudesta.

Teollisuuden tämänhetkinen iso ongelma on vieraan pääoman suuri määrä, joka saa yrittäjät varovaisiksi ja pakottaa ne normalisoimaan ensi vaiheessa taseitaan. Kun esimerkiksi metsäteollisuuden velkaantuneisuus on likimain kaksinkertainen keskeisiin kilpailijoihin verrattuna, on ymmärrettävää, että velkakannan vähentäminen on yritysten strategiassa juuri nyt keskeinen tavoite.

Silti on tärkeää, että investointien käynnistymistä jarruttavat ylimääräiset tekijät kitketään pois mahdollisimman tarkoin. Hallitus on pyrkinyt omalta osaltaan tasaamaan tietä investoinneille ja päättänyt mm. omaisuustulo- ja yritysverotuksen uudistamisperiaatteista, arvonalisäverojärjestelmään siirtymisestä, pankkien tukiohjelmasta, pkt-yritysten korkotukilainoista, valtiontakausten volyymin kasvattamisesta sekä ulkomaisen omistuksen liberalisoinnista. Kun tämän lisäksi lähikuukausina saadaan ratkaistua kysymys seuraavan suurvoimailan rakentamisesta, on ainakin investointiympäristöön liittyvää epävarmuutta voitu merkittävästi vähentää.

Kaikkea ei toki ole vielä tehty. Jatkossa on entistä vakavampaa huomiota kiinnitettävä varsinkin siihen, että finanssisäästäminen on nyt kohtuuttoman edullista verrattuna investointeihin ja reaali-pääoman hankintaan. Jos tilanne jatkuu pitkään tällaisena, on vaarana, että tuotannolliset investoinnit näivettyvät ja kasvupohja jää kokonaisuutena liian kapeaksi.

Investointikato merkitsisi myös talouden välttämättömän rakennemuutoksen hidastumista sekä teollisuuden jäämistä teknologian ja reaalisien kilpailukykyyn osalta lama-ajan asemiin. Siihen ei olisi jo integraatiohaasteidenkaan vuoksi varaa, minkä vuoksi ulkomaisen pääoman houkuttelevuus maahan tulee olemaan hyvin tärkeää. Se voi puolestaan onnistua vain, jos talous on kunnossa ja yritysten toimintapuitteet ovat kansainvälisesti verrattuna kilpailukykyiset.

Pankki- ja velkakriisi vaativat välittömiä toimia

Keskeinen lähiajan tehtävä on kuitenkin talouden rahoituskriisin torjuminen. Lama on koetellut rahoituslaitoksien kannattavuutta ja vakavaraisuutta, mikä on lisännyt luottolaman uhkaa. Kasvavat luottotappiot syövät pankkien omia pääomia ja alentavat niiden vakavaraisuutta, jolloin eteen saattaa tulla tilanne, jossa pankkien on pakko lyhentää taseitaan eli irtisanoa luottoja nykyistäkin enemmän.

Rahoitusmarkkinoita häiritsee myös omaisuusarvojen tuntuva aleneminen, mikä johtuu lähinnä nousukauden kuumimpien vuosien ylikysynnän romahtamisesta. Omaisuusarvojen kohoamiselle ja luottojen vapautumiselle säännöstelystä rakentui monen pankin puhaltama velkakupla, joka nyt on puhjennut hintojen laskun myötä. Velkojen vakuutena olevat kiinteistöt ja osakkeet ovat pudonneet murto-osaan alkuperäisistä vakuusarvoista. Hintojen lasku ja laskuodotukset ovat tyrehtyttäneet asunto- ja kiinteistökauppaa sekä rakentamista, jolloin myös velkojen hoitokyky on romahtanut. Konkurssit, pankkien luottotappiot ja järjestelemättömät luotot ovat vastaavasti edelleenkin parin vuoden vahvan kasvun jälkeen korkealla tasolla. Vakavaraisuusongelma on alkanut uhatta pankkeja yhä ilmeisemmin ja pakottanut sekä toiminnan rajuun järjeistämiseen että luottojen ehtojen kiristämiseen.

Luottolaman torjumiseksi valtio ja Suomen Pankki ovat joutuneet voimakkaasti tukemaan pankkien vakavaraisuutta. Valtio tarjosi tämän vuoden toisessa lisäbudjetissa pankeille 8 mrd markan pääomasijoituksia. Ensimmäisellä hakukierroksella useimmat pankit jättivätkin hakemuksensa. Kaikki pankit eivät näin kuitenkaan tehneet, mikä herättää kysymyksen myös pankeille annettavan tuen perimmäisestä järkevyydestä. Pitkän päälle ei voi olla mielekäästä tukea heikosti menestyviä yrityksiä, koska näin vaikeutetaan paremmin menestyvien yritysten toimintaa ja vinoutetaan kilpailutilannetta.

Kasvunäkymät ensi vuodeksi vielä vaatimattomat

Talousskasvuun tähtäävä talouspolitiikka on viennin ja teollisuustuotannon osalta onnistumassa, mutta kun kotimarkkinayritykset hakevat tukevaa pohjaa, supistuu kokonaistuotanto vielä tänä vuonna. Kasvunäkymät ensi vuodellekin ovat vain vaisut, vaikka viennin kasvun voidaan odottaa markan kelluttamisen jälkeen nopeutuvan selvästi yli 10 prosenttia. Työttömyys saattaa silti vuosikeskiarvona kohota ensi vuonna 13 prosenttiin.

Kotimarkkinatuotannonkin odotetaan vähitellen löytävän laman pohjan, vaikka markan devalvoituminen aluksi heikentää kysyntää. Velkaongelma kuitenkin rajoittaa kotimaista kysyntää myös ensi vuoden jälkeen, vaikka kansantalouden reaalitytulot lähtevätkin kasvuun. Kotimaisen tulonmuodostuksen ja kysynnän heikkouden takia verotulot eivät kasva ensi vuonna ja kasvu jää seuraavinakin vuosina vaatimattomaksi.

Julkisten menojen tason alentaminen budjetin lähitavoite

Finanssipolitiikan keskeinen ongelma on saada puserrettua julkinen menotalous rahoitusmahdollisuuksien mukaiseksi. Julkisten menojen kokonaistason alentaminen on yksinkertaisesti pakko tehdä. Talousskasvun odotettu hidaskasvu elpymisen poistaa vain pienen osan nykyisistä julkisen talouden vajeista, ja velan nopea kasvu muuttaa nykyistä, alunperin suhdanneperäistä vajuusta nopeasti rakenteelliseksi.

Hallitus onkin päättänyt jäädyttää valtion menot keskipitkällä aikavälillä vuoden 1991 tasolle. Hallinnon uudistus, johon liittyy tulohajautukseen siirtyminen sekä ensi vuonna voimaan tuleva kuntien valtionapu-uudistus ovat merkittäviä välineitä talouden saneeraamisessa, mutta ennen kaikkea tarvitaan tietenkin poliittista tahtoa.

Vuoden 1993 budjettiesitys on keskeinen hallituksen poliittisen tahdon ja myös talouspoliittisen uskottavuuden koetinkivi. Budjetin loppusumma jää esityksessä jo kesäkuussa so-

vitulle tasolle, vaikka kesäkuun jälkeen jouduttiin tuntuvasti korottamaan työttömyysennusteita ja tähän liittyen työttömyysmenoja. Työttömyysmenojen lisäämistä vastaten hallitus kuitenkin kykeni erittäin nopeasti löytämään vastaavat säästöt. Säästökokousten pitäminen alkaakin hallitukselta sujua jo rutiinilla, onhan niitä ollut miltei parin kuukauden välein.

Ensi vuonna valtiontalouden menot supistuvat reaalisesti 9 prosenttia tai kaksi prosenttia, — jos tälle vuodelle kirjautuvat poikkeukselliset pankkien tukisijoitukset jätetään pois vertailusta. Tämä on sangen merkittävä politiikan muutos, vaikka suuremmillekin leikkauksille toki löytyisi pätevät perusteet.

Budjettiesityksessä leikataan myös valtion työntekijöiden palkkoja. Tämä tukee esimerkiksi avoimen sektorin hintakilpailukykyä ja osaltaan vie alaspäin suomalaista ylikorkeaa hintatasoa, jos leikkaus kyetään neuvotteluissa kohdistamaan palkkatasoon, esimerkiksi lomarahoihin. Tässä nimenomaisessa asiassa valtio voisi olla palkkajohtaja syksyn työmarkkinaneuvotteluissa.

Finanssipolitiikka on ensi vuonna edelleen lievästi elvyttävää. Suhdanneperäinen automatiikka vihdoin nollautuu talousskasvun ennustetun käänteen myötä. Vaikeassa työllisyystilanteessa finanssipoliittinen elvytys olisi sinänsä hyväksyttävää, jos siihen olisi varaa ja, jos se olisi tehokasta. Tällaista varaa Suomella ei kuitenkaan enää ole. Lisäksi valtion paisuva lainanotto syrjäyttää korkeiden korkojen välityksellä tehokkaasti yksityistä kysyntää, jolloin todellinen elvytystulos käy vähintäänkin kyseenalaiseksi.

Rahamarkkinat asettavatkin selvät rajat finanssipolitiikalle ja valtion mahdollisuuksiin kasvattaa budjettialijäämiä. Puheet elvytyspolitiikasta alkavatkin vähitellen vaimentua, kun myös poliittisen kentän vasemman laidan kuljijoille alkaa pikku hiljaa aueta velkakierteen vaarallisuus.

Valtion menojen rakenteessa painottuvat luonnollisista syistä myös ensi vuonna työttömyysmenot ja näiden mukana kotitalouksien saamat tulonsiirrot. Menoleikkauksia toteutetaan kaikilla hallinnon aloilla; suurimmat säästöt kohdistuvat tietenkin sinne, missä rahaa

palaa eniten eli sosiaali- ja terveyshuoltoon sekä opetustoimeen. Nämä leikkaukset näkyvät ja tuntuvat kansalaisten elämässä.

Määrällisten panostusten vähentäminen ei välttämättä aiheuta palvelujen laadun heikkenemistä. Onhan esimerkiksi opetusosalta kantautunut tietoja, joiden mukaan jo toteutetut 5 prosentin säästöt ovat itse asiassa nostaneet opetuksen tasoja, kun välineiden sijasta on ollut pakko panostaa henkilökohtaiseen ohjaukseen. Lama pakottaakin pohtimaan monia itsestään selvyyksiä uudelleen, myös byrokratian sokkeloissa ja julkisten palvelujen tuotannossa.

Julkisessa palvelutuotannossa tulisi muutoinkin keskittyä kaikin voimin tuottavuuden parantamiseen. Esimerkiksi terveydenhuollon tuottavuuskehitys on ollut vuosikausia aleneva. Nyt kehitys on käännettävä, sillä rahat ovat yksinkertaisesti lopussa.

Eduskunnalle viime perjantaina annettu budjettiesitys sisältää lähes yksinomaan menoperusteiden rajauksia, säästöjä ja leikkauksia. Suunta on siis oikea. Mikäli talouskehitys to-

teutuu ennusteiden mukaisena, saattaa myös säästöjen määrä ensi vuoden osalta riittää. Muuttuvissa ja monelta osin epävarmoissa olosuhteissa täytyy kuitenkin lähteä siitä, että ennusteiden muuttuessa myös valtion menoihin voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia kesken budjettivuoden. Joka tapauksessa säästölinjaa joudutaan jatkamaan seuraavinakin vuosina erittäin voimakkain ottein.

Arvoisat kuulijat!

Taloutteen ja talouspolitiikkaan ei voi olla tyytyväinen kun työttömyys on korkea ja rahoitusvajeet edelleen suuret. Hallituksen talouspolitiikan linja — avoimen sektorin vahvistaminen sekä julkisen sektorin saneeraaminen ja rakenteiden uudistaminen — on silti valittavana olevia vaihtoehtoja parempi ja käytännössä ainoa tie kestävän kasvun käynnistymiseen. Markan kelluttaminen korostaa tarvetta finanssi-politiikan tiukan linjan ja palkkamaltilin säilyttämiseen.